

The Glories of Thai Crafts

Past . Present . Future

ครูช่างศิลปหัตถกรรม ปี 2565
ประเภทเครื่องทอ (ผ้าชิ้นตีนจกแม่แจ่ม)

อินศรี กรรณิกา

นางอินศรี กรรณิกา ครูช่างศิลปหัตถกรรม ปี 2565

ประเภทงาน : เครื่องทอ (ผ้าชิ้นตีนจกแม่แจ่ม)

อินศรี กรรณิกา (70 ปี)

เอกลักษณ์จะอยู่ลวดลายโบราณซึ่งจะมีความสวยงาม โดยจะนำมาแกะลายจากผ้าสมัยโบราณ การทอลวดลายบนผ้าชิ้นตีนจกแม่แจ่ม จะมีเอกลักษณ์ของผ้าชิ้นตีนจกจะมีความแตกต่างจากที่อื่นๆ คือ จะใช้วิธีการทอคว่ำลายทำให้ลวดลายมีความสวยงาม กว่า 57 ปีที่ได้พัฒนาและอนุรักษ์งานทอผ้าและยังคงยึดมั่นที่จะทำงานศิลปหัตถกรรมแขนงนี้ต่อไป

การอนุรักษ์สืบสานภูมิปัญญา

เริ่มเรียนรู้การทอผ้ามาจากครอบครัว คือ มารดา และ
คุณยาย ตั้งแต่อายุ 13 ปี ตั้งแต่การปลูกฝ้าย การปั่นฝ้าย
การย้อมฝ้ายด้วยสีธรรมชาติ เช่น ไม้ฝาง ชม้น รวมถึงการ
ทอผ้า และคุณอินศรี ภรรยา ได้ทอผ้าเรื่อยมาจนกระทั่ง
ปัจจุบันจากเริ่มแรกเป็นการทอผ้าเพื่อใช้เองภายในครัวเรือน
จนใช้เป็นอาชีพเพื่อสร้างรายได้ และยังคงทอผ้าชิ้นต้นจกมา
จนถึงปัจจุบัน

ภูมิปัญญาที่สะท้อนทักษะเชิงช่าง

การย้อมผ้าด้วยสีธรรมชาติ เช่น สีจากไม้ฝาง เมื่อย้อมแล้วจะได้สีชมพูเข้ม ส่วนสีจากขมิ้น เมื่อใช้ย้อมจะสามารถทำให้เกิดสีได้ถึง 3 โทนสี ได้แก่ สีเหลืองขมิ้น ถ้าเติมน้ำมะนาวลงไปจะได้สีเหลืองเข้ม แต่หากเติมน้ำปูนลงไปจะได้สีเหลืองน้ำตาล

ผ้าชิ้นดินจกแม่แจ่มจะมีเทคนิคการทอแบบพิเศษ เรียกว่า “จก” คือการทำลวดลายบนผืนผ้าด้วยการ เพิ่มด้ายเส้นพุ่งพิเศษเข้าไปเป็นช่วงๆ โดยใช้ชนเม่น หรือนิ้วมือ จก คือยกเส้นด้ายเส้นยืนขึ้นแล้วสอดเส้น พุ่งพิเศษที่ย้อมสีสลับสีตามลวดลายที่คิดไว้ เงื่อน ของเส้นพุ่งพิเศษจะผูกเก็บปมไว้ ทำให้สวมใส่ได้ทั้ง สองด้าน

เอกลักษณ์ผลงานที่โดดเด่น

นางอินศรี กรรณิกา มีความสามารถที่โดดเด่นในการแกะลายผ้าจากผ้าสมัยโบราณซึ่งมีอายุกว่า 300 ปี คือ ลายหงษ์หลวง สามารถทอออกมาเป็นผืนผ้าได้ลวดลายตามแบบโบราณ ซึ่งในอำเภอแม่แจ่มเองยังหาผู้ใดทำไม่ได้

เทคนิคหรือวิธีการทอของผ้าชิ้นตีนจกแม่แจ่มนั้น จะมีความแตกต่างจากการทอผ้าของแหล่งอื่น คือ จะทอจากด้านใน เมื่อนำไปสวมใส่ จะใช้วิธีกลับด้านในออกมาเป็นด้านนอก ซึ่งเทคนิคดังกล่าว เรียกว่า วิธีการทอคว่ำลาย ทำให้ลวดลายมีความสวยงาม

การพัฒนาสร้างสรรค์ปรับประยุกต์ หรือต่อยอดผลงาน

เป็นผู้อนุรักษ์การทอผ้าตามแบบลายโบราณ
ของแม่แจ่ม ตัวอย่างลวดลายของผ้าตีนจก เช่น
ลายเชียงแสนหงษ์ดำลายชั้นละกอนลายชั้นสามแฉ
ลายชั้นเลียนสำ ลายชั้นแฉอู ลายพื้นปลาหลวง
ลายละกอนหลวง ลายนกกุม ลายหงส์บี ลายหงส์
ชั้นเลียนหลวง ลายเชียงแสนชั้นละกอน ลายเชียง
แสนน้อย ลายเชียงแสนในนกนอน ลายนาคกุม
ลายนกนอนกุม ลายกุดกุกญแจ ลายละกอนกลาง
ลายหงษ์ปล่อย

ความมุ่งมั่นตั้งใจในการอนุรักษ์ สืบทอดในงานศิลปหัตถกรรม

ปัจจุบันนี้คุณอินศรี กรรณิกา ยังทำงานศิลปหัตถกรรมแขนงนี้อยู่ด้วยตัวเองทุกขั้นตอนอย่างต่อเนื่อง และผู้อนุรักษ์ สืบทอด การทอผ้าชิ้นตีนจกของแม่แจ่มที่สืบทอดต่อกันมา ตั้งแต่บรรพบุรุษและมีความตั้งใจที่จะอนุรักษ์งานทอผ้าชิ้นตีนจกไว้ไม่ให้สูญหายไปจากชุมชน เพื่อให้ลูกหลานสืบต่อ ซึ่งในส่วนของครอบครัวนั้นได้มีการถ่ายทอดความรู้ให้กับ นางชุติมันต์ กรรณิกา เป็นผู้สืบทอดเรียบร้อยแล้ว

เป็นผู้เผยแพร่ความรู้ และฟื้นฟูการทอผ้าตีนจก มีการถ่ายทอดให้กับกลุ่มแม่บ้านและนักเรียนจนทำให้ชาวบ้านมีอาชีพและสามารถเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัวตลอดมา ทั้งในชุมชน และที่ ศูนย์การเรียนรู้การทอผ้าชิ้นตีนจกลายเมืองแจ่ม และยังเป็นวิทยากรในการทอผ้าให้กับผู้ที่สนใจทั่วไปหรือหน่วยงานที่เข้ามาขอความร่วมมือในการถ่ายทอดความรู้อยู่เสมอๆ

เกียรติบัตรหรือรางวัลที่เคยได้รับ (บางส่วน)

บุคลากรผู้มีผลงานดีเด่นทางวัฒนธรรม สาขาทัศนศิลป์ (การทอผ้า) ประจำปี 2538 จากศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่ สถาบันราชภัฏเชียงใหม่ จากผลงานการเป็นช่างทอผ้าต้นจกอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชาวอำเภอมแม่แจ่มที่มีความเชี่ยวชาญ และเป็นผู้อนุรักษ์ลวดลายแบบโบราณ ได้ถ่ายทอดความรู้ให้กับกลุ่มแม่บ้านและนักเรียนในหมู่บ้าน

“

มีความตั้งใจที่จะอนุรักษ์งานทอผ้าชิ้นต้นจกไว้
ไม่ให้สูญหายไป เพื่อให้ลูกหลานสืบต่อ

”

The Glories of Thai Crafts

Past . Present . Future

The bottom of the page features several overlapping, wavy, light-colored lines that create a sense of movement and depth. These lines are semi-transparent and glow slightly, adding a modern, artistic touch to the overall design.